

**Leszek Zinkow**

ORCID: 0000-0003-0681-7428

Instytut Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN, Warszawa

## **Kilka uwag i obserwacji dotyczących digitalizacji i udostępniania online kolekcji muzealnych na przykładzie zbiorów zabytków starożytnego Egiptu**

**Some Comments and Observations on the Digitization and Online Access of Museum Collections as Exemplified by the Ancient Egyptian Artifacts**

### **Abstrakt**

Artykuł jest dygresyjnym przeglądem kilku internetowych witryn muzeów, wybranych i uporządkowanych tematycznie według klucza naukowych zainteresowań autora, zwłaszcza w kontekście sposobu udostępniania online zgromadzonych zbiorów. Instytucje muzealne proponują rozmaite metody i zakresy prezentacji: od najprostszego zamieszczenia fotografii kilkudziesięciu najbardziej spektakularnych zabytków (tzw. *highlights of the collection*) po profesjonalne bazy danych obejmujące całość zasobów wraz z obiektami magazynowymi, wspomagane zaawansowanymi narzędziami przeszukiwania i w pełni naukową deskrypcją. Bez wątplenia w obliczu tego faktu poszczególne muzea różnie definiują profil adresatów swoich kolekcji prezentowanych online.

**Słowa kluczowe:** digitalizacja, muzeum, muzealnictwo, udostępnianie zbiorów online, katalogi muzealne online

## Abstract

The paper is a digressive review of some online museum websites, selected and arranged thematically according to the author's scholarly interests, but especially in the context of the method of making the collections available online. Museum institutions propose various methods and scopes of presentation: from the simplest posting of photographs of the most spectacular monuments (the so-called highlights of the collection) to professional databases covering the entire collection including storage facilities, supported by complex and advanced search tools and also a fully scientific description. Therefore, particular museums differently define the profile of addressees of their collections presented online.

**Keywords:** digitization, museum, museology, online access to collections, online museum directories

Muzea to instytucje, których celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa o charakterze materialnym oraz niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki, kultury, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów poprzez udostępnianie ich (prymarnie w formie ekspozycji) do celów edukacyjnych i naukowych<sup>1</sup>. Ponieważ poniższe obserwacje i uwagi mają charakter „techniczny”, pozwalam sobie całkowicie pominąć tutaj rozmaite filozoficzne konteksty problemu obcowania z dziełami sztuki czy innymi przechowywanymi w muzeach artefaktami, zwłaszcza rozważania nad różnicą między bezpośrednim obcowaniem z nimi podczas zwiedzania ekspozycji a oglądaniem ich reprodukcji w katalogach bądź – coraz częściej – poznawaniem ich poprzez rozmaicie skonstruowane internetowe witryny poszczególnych muzeów (kwestia tak zwanej aury dzieła sztuki<sup>2</sup>).

---

1 Por. Ustawa o muzeach; stan prawny na dz. 29.08.2023, Dz.U. 2022, poz. 385 (Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, rozdz. 1, art. 1 i 2, pkt 8).

2 Walter Benjamin, „Dzieło sztuki w epoce możliwości jego technicznej reprodukcji”, w: *Wiedza o kulturze. Część IV. Audiowizualność w kulturze. Zagadnienia i wybór tekstów*, red. Jadwiga Bocheńska, Alicja Kisielewska, Mirosław Pęczak (Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 1993), 273–284; zob. także np. Robert Rogoziński, „Prawda dzieła sztuki w dobie jego technicznej reprodukcji. Próba heideggerowskiej wykładni sztuki masowej”, *Estetyka i Krytyka* 28 (1/2013), 133–164.

Rezygnuję tu także z omówienia innych uwarunkowań prawnych, etycznych czy ekonomicznych<sup>3</sup>.

Oczywiście nie miejsce tutaj na omawianie historii muzeów i katalogowania zbiorów dla upowszechniania ich zasobów; dla porządku zamknijmy to w formie jednego akapitu. Początki współcześnie rozumianego muzeum sięgają czasów renesansu. Uczni humaniści (także konserwy-amatorzy) zestawiali kolekcje rozmaitych naturaliiów, świadectw dawnej sztuki, a także „kurioza”, tworząc galerie-panoptika (*Kunstkammer, cabinet de curiosités*) w celu kontemplacji estetycznej, ale i refleksji naukowej. Kolekcje takie zyskiwały z czasem publiczny wymiar, a ich zasobność stawała się imponująca. Wzorcem stało się założone w 1753 roku British Museum w Londynie. Już w XVII wieku możemy mówić także o pierwocinach muzealnych katalogów prezentujących poszczególne zbiory. Pełnoprawnym katalogiem nie był jeszcze wydany w Monachium traktat *Inscriptiones* Samuela Quiccheberga (1565), choć autor rozważa w nim właśnie potrzebę inwentaryzowania (wraz z opisami i reprodukcjami) oraz publikowania na przykład zbiorów antycznych monet czy gemm, ale niecałe stulecie później (1655) wychodzi w Lejdzie dzieło *Museum Wormianum, seu Historia rerum rariorum: tam naturalium, quam artificialium, tam domesticarum, quam exoticarum, quae Hafniae Danorum in aedibus authoris servantur*, które można już określić jako pierwszy komentowany katalog muzealny (sławnej „kolekcji osobliwości” duńskiego antykwariusza Olego Worma). Dostępne wówczas techniki pozwalały na reprodukowanie artefaktów jedynie w formie przerysów i rycin. Nawet znacznie później, bo do pierwszych dekad XX stulecia, drukowane w katalogach monochromatyczne fotografie ze względu na możliwość do osiągnięcia jakości stanowiły raczej materiał orientacyjny niż studyjny. Rozwój technologii druku upowszechnił coraz lepszej jakości ilustrowane katalogi muzealne – od niewielkich broszur dla większości zwiedzających, po obszerne, o wysokiej i trwałej wartości naukowej publikacje referencyjne.

Szybki postęp technologiczny pozwolił na skok jakościowy metodologii samego katalogowania zbiorów – miejsce papierowych fiszek z naklejonymi analogowymi fotografiami artefaktów zajęły rozbudowane, wielowątkowo przeszukiwalne bazy rekordów na cyfrowych nośnikach

---

3 Dorota Folga-Januszewska, „Nowe i stare funkcje muzeów z wykorzystaniem technologii informatycznych: aspekty informacyjne, prawne, etyczne i ekonomiczne”, w: *Materiały z XIV Konferencji Byty wirtualne zbiorów muzealnych i dzieł sztuki* (Warszawa, 2009), 5–20; *Standardy w procesie digitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego*, red. Grzegorz Płoszajski (Warszawa: Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej, 2008).

pamięci, a pojawienie się Internetu pozwoliło na udostępnianie baz-katalogów w otwartym dostępie sieci World Wide Web<sup>4</sup>. Wraz ze zwiększeniem się przepustowości Internetu witryny poszczególnych muzeów zyskały ogromny potencjał prezentacji zbiorów – w rozmaity sposób; co więcej, w ostatniej dekadzie zaobserwować możemy wręcz rewolucyjne zmiany w tym obszarze. Jeszcze kilkanaście lat temu normą były proste „wizytówki” muzeów, zawierające podstawowe informacje dla zwiedzających oraz poglądowe zdjęcia niewielkiej liczby najważniejszych eksponatów. Skądinąd znacząca część placówek muzealnych na tym niestety poprzestaje, zakładając bez wątpienia, że podstawowym, może nawet jedynym zadaniem takiej witryny jest zachęta do osobistego (mającego miejsce „w realu”) zwiedzania ekspozycji.

Nowoczesne rozwiązania informatyczne pozwalają na odwzorowywanie muzealnych ekspozycji w formie wirtualnej z namiastką zwiedzania podobnego do Google Street View: możemy płynnie „spacerować” po zeskanowanych salach muzeum (w wersji uproszczonej internetowej witryna muzeum oferuje kilka kluczowych punktów w wybranych pomieszczeniach swojej ekspozycji, skąd „rozglądamy się” w panoramie 360° z możliwością zoomowania na interesujące nas detale) oraz „zatrzymanie się” przy gablotach (fot. 1). Możliwości dokładnego obejrzenia wybranego eksponatu (sfokusowanie) są nadal dość ograniczone, ale tutaj rozwiązaniem (choć spotykanym jeszcze sporadycznie) jest znacznikowanie poszczególnych – zazwyczaj jedynie wybranych – eksponatów, gdzie po kliknięciu link przenosi zainteresowanych do odnośnego rekordu w katalogowej muzealnej bazie online. To nie może zastąpić oczywiście (przynajmniej przy współczesnych technologiach) satysfakcjonującego dostępu do wszystkich artefaktów (ponadto wyłącza zasoby magazynowe), jednak pozwala na dość dobre zapoznanie się z ogólną topografią ekspozycji.

---

4 Pozwalam sobie w niniejszym artykule pominąć rozmaite dyskusje o samej potrzebie digitalizowania i udostępniania online kolekcji muzealnych; zob. np. Anna Leshchenko, „Digital dimensions of the museum: Defining Cybermuseology’s subject of study”, *ICOFOM Study Series* 43 (2015): 237–241; Marcin Mondzelewski, „Po co nam digitalizacja? Katalogi internetowe i wirtualne muzea. Nowe metodologie”, *Muzealnictwo* 56 (2015): 150–159; *Muzeologia cyfrowa. Muzeum i narzędzia cyfrowe humanistyki*, red. Małgorzata Baka (Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2020).



Fotografia 1. Skanowanie sal ekspozycji. Źródło: <https://advisor.museumsandheritage.com/features/british-museum-making-worlds-collection-available-global-audience/> (dostęp: 8.03.2024)

Przejdźmy w tym miejscu do tytułowego tematu niniejszego artykułu. Zgodnie z głównym obszarem moich naukowych zainteresowań stałym elementem warsztatu badań są kwerendy w muzeach gromadzących kolekcje zabytków starożytnego Egiptu, oczywiście zazwyczaj w formie studiowania możliwie obszernych, referencyjnych katalogów bądź – coraz częściej – muzealnych zasobów rozmaicie udostępnianych online<sup>5</sup>.

Szacuje się, że w niemal tysiącu publicznych muzeów rozproszonych w około siedemdziesięciu krajach świata przechowywane są ponad dwa miliony (!) obiektów ze starożytnego Egiptu. Trudna do skalkulowania liczba staroegipskich artefaktów znajduje się także w kolekcjach prywatnych, bowiem aż do końca XIX wieku (a praktycznie nawet do pierwszej połowy XX) panowała swoboda wywozu zabytków z Egiptu. Mimo trwającego setki lat eksplorowania Doliny Nilu<sup>6</sup> – o względnie nowoczesnej i niedestrukcyjnej archeologii możemy mówić dopiero od pierwszych dekad XIX stulecia – współczesne muzea znajdujące się w samym Egipcie pozostają jednak depozytariuszami największej liczby zabytków.

---

5 Por. jako ogólny rekonesans np. Alice Stevenson, *Egyptian Archaeology and the Twenty-First Century Museum* (Cambridge: University Press, 2022).

6 Pierwsze staroegipskie zabytki trafiły do Europy za pośrednictwem Rzymian już w początkach naszej ery, a najbardziej spektakularnymi przykładami są obeliski, które do dziś oglądać możemy ustawione na placach stolicy nad Tybrem.

Wirtualną „kwerendę” wypada wobec tego zacząć od Kairu. Największe muzeum, mające być w zamierzeniu globalnym symbolem całego egipskiego dziedzictwa, to Grand Egyptian Museum (GEM) wybudowane w Gizie, w pobliżu trzech sławnych piramid. Nadal nie zostało jednak w pełni otwarte. Planowane jest tam docelowo eksponowanie najbardziej ikonicznych artefaktów, ze skarbami Tutanchamona na czele – razem ponad 100 000 obiektów<sup>7</sup>. Większość z nich przetransferowano (lub planuje się to uczynić) z dotychczasowego muzeum zlokalizowanego w centrum Kairu (przy placu Wyzwolenia – Maidān at-Taḥrīr). Na razie jednak (początek 2024 roku) internetową witrynę GEM: <https://grandegyptianmuseum.org/> uznać możemy jedynie za „wersję roboczą”, licząc na jej znaczny rozwój w przyszłości. Wspomniane powyżej Muzeum Egipskie w Kairze (The Egyptian Museum in Cairo) to największa obecnie na świecie dostępna publicznie kolekcja egipskich zabytków (ponad 120 000; znacząca część w magazynach), pomieszczona w budynku oddanym do użytku w 1901 roku<sup>8</sup>. W przyszłości nadal planowane są tutaj ekspozycje, choć najbardziej spektakularne skarby znajdują się w GEM. W tym miejscu przypomnieć należy podjętą w 1900 roku inicjatywę katalogowej publikacji – o najwyższych naukowych standardach – całości zbiorów kairskiego muzeum. *Catalogue général des antiquités égyptiennes du Musée du Caire* od początku był przedsięwzięciem nadzwyczaj kosztochłonnym, wobec tego nie jest kontynuowany w wersji papierowej<sup>9</sup>. Muzeum Egipskie w Kairze posiada witrynę w domenie <https://egyptianmuseumcairo.eg/>, nie jest on jednak zbyt użyteczny dla odwiedzających go profesjonalistów. Po wejściu w panel „Collections” w menu rozwijanym odnajdujemy jedynie podstronę „Masterpieces” prezentującą

---

7 [https://en.wikipedia.org/wiki/List\\_of\\_museums\\_of\\_Egyptian\\_antiquities](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_museums_of_Egyptian_antiquities) (dostęp: 8.03.2024; Wikipedię traktuję tu oczywiście jako źródło orientacyjne). Dalsze informacje o szacunkowej liczbie posiadanych artefaktów egipskich w muzeach według tej strony (tamże w referencjach znajdują się odnośniki do informacji źródłowych o zasobach poszczególnych muzeów – należy oczywiście mieć świadomość, że w stałej ekspozycji wszystkich muzeów znajduje się jedynie część, zazwyczaj nawet mniejsza; w podawaną liczbę włączane są zasoby magazynowe), zob. także numer specjalny „Egyptian Collections”, *Museum International* 186 (Vol XLVII/2, 1995); *Egyptian Museum Collections around the World*, red. Mamdouh Eldamaty, Mai Trad, vol. 1–2 (Cairo: The American University in Cairo Press 2002–2003).

8 Dzieje tej instytucji dostępne są także w języku polskim: Francesco Tiradritti, „Historia Muzeum Egipskiego”, w: *Skarby egipskie ze zbiorów Muzeum Egipskiego w Kairze*, red. Francesco Tiradritti, Araldo De Luca, tłum. Magdalena Iwańska, Dariusz Konstantynów, Piotr Paszkiewicz (Warszawa: Muza SA, 2000), 12–23.

9 Kilkadziesiąt tomów *Catalogue général* (nie wszystkie dotąd wydane) dostępnych jest online (zeskanowanych): <https://www.egyptologyforum.org/EEFCG.html> (dostęp: 8.03.2023).



kilkadziesiąt fotografii charakterystycznych obiektów wraz z najbardziej podstawowym opisem, niespełniającym standardów naukowych (fot. 2).



Fotografia 2. Zrzut ekranowy z <https://egyptianmuseumcairo eg/artefacts/head-of-a-woman/> (dostęp: 8.03.2024)

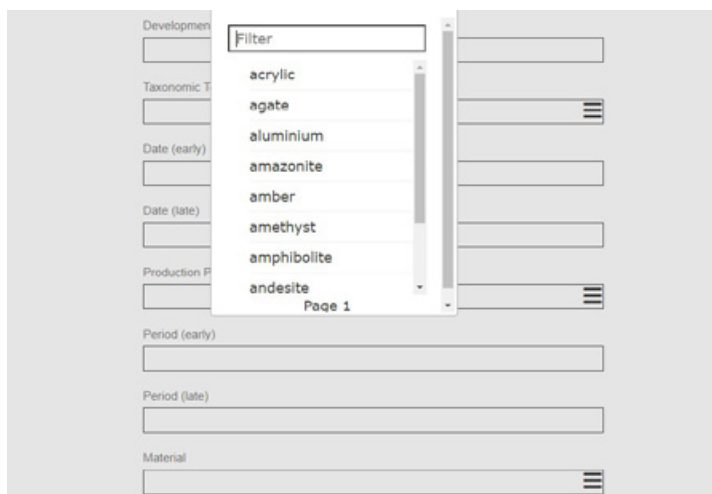
Niejako na antypodach funkcjonalności znajduje się wiryna Muzeum Petriego w Londynie i udostępniana tam baza online. Samo muzeum (Petrie Museum of Egyptian Archaeology) to niesłychanie interesująca instytucja egiptologiczna a zgromadzona tam kolekcja artefaktów (ponad 80 000 jednostek katalogowych) posiada niezwykłą wartość<sup>10</sup>. Jest to muzeum uniwersyteckie i zostało utworzone jako rodzaj zaplecza dydaktyczno-studyjnego dla Wydziału Archeologii i Filologii Egipskiej w University College London (UCL). Powstało w 1892 roku dzięki zapisowi zamożnej pisarki i miłośniczki starożytnego Egiptu, Amelii Edwards (1831–1892)<sup>11</sup>, większość zasobów zawdzięcza jednemu z najwybitniejszych archeologów badających Egipt – Williamowi Flindersowi Petriemu (1853–1942)<sup>12</sup>. Zbiór wyróżnia jego specyfika; zawiera niezbyt wiele zabytków o wybitnych walorach estetyczno-ekspozycyjnych, jest za to bezcennym dla badaczy depozytem obiektów o wielkiej wartości naukowej: przedmiotów nieukończonych, w różnych fazach technologicznej obróbki, wprawek

10 Zob. *The Petrie Museum of Egyptian Archaeology. Characters and Collection*, red. Alice Stevenson (London: UCL Press, 2015).

11 *Who Was Who in Egyptology*, red. Warren R. Dawson, Eric P. Uphill, Morris L. Bierbrier (London: The Egypt Exploration Society, 1995), 137–138.

12 *Ibidem*, 329–332.

artystycznych, dzieł prowincjonalnych warsztatów rzemieślniczych, nietypowych oraz „nieudanych”, narzędzi oraz przedmiotów codziennego użytku, destruktywów itp. Prace nad digitalizacją artefaktów należących do Muzeum Petriego przebiegają bardzo sprawnie; za pośrednictwem strony <https://www.ucl.ac.uk/culture/petrie-museum> udostępniono już online dziesiątki tysięcy rekordów skonstruowanych w sposób przyjazny zarówno dla zainteresowanych pasjonatów, jak i referencyjnie użyteczny dla profesjonalnych badaczy. Po kliknięciu w dostępny z poziomu strony głównej *button* „Go to Collection Online” użytkownik może wybrać trzy różne tryby przeszukiwania: „Simple search”, „Advanced search” oraz „Expert search”. Najbardziej funkcjonalny wydaje się tryb zaawansowany (<https://collections.ucl.ac.uk/search/advanced>), pozwalający na wybór według bardzo wielu precyzyjnych kryteriów, m.in. numeru katalogowego, nazwy, kategorii, słowa w opisie, datowania, proveniencji, materiału wykonania, niektóre z dalszymi opcjami rozwijalnymi (fot. 3).

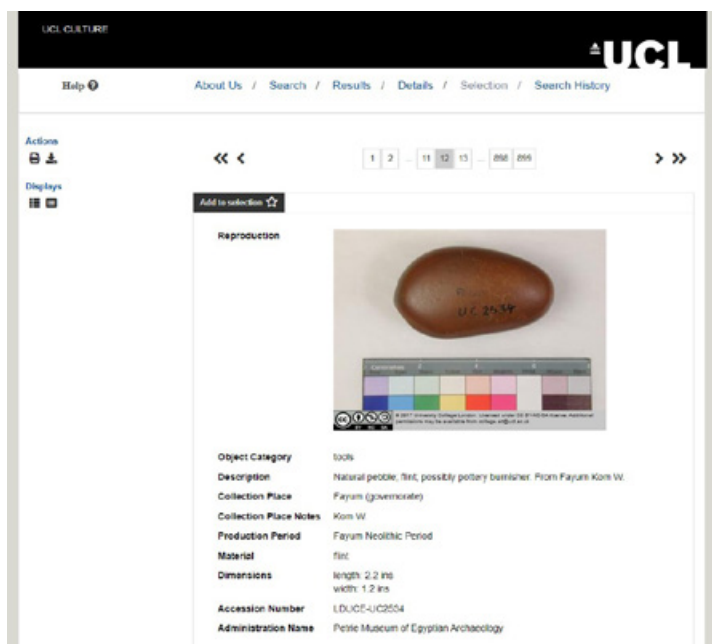


Fotografia 3. Zrzut ekranowy z <https://collections.ucl.ac.uk/search/advanced> (dostęp: 8.03.2024)

Karta rekordu zawiera studyjne zdjęcie obiektu (niekiedy kilka) ze skalą wymiarową i wzornikiem kalibracji kolorów, opisem naukowym, bibliografią oraz odnośnikami do analogii typologicznych czy chronologicznych. Przykładowa karta na fot. 4 posiada względnie podstawowy opis; moją intencją było raczej wskazanie głębokości zasobów bazy online w Petrie Museum – udokumentowany tu został znaleziony na stanowisku archeologicznym kamień-otoczak (!), być może wykorzystywany jako gładzik lub rozcieracz pigmentów.



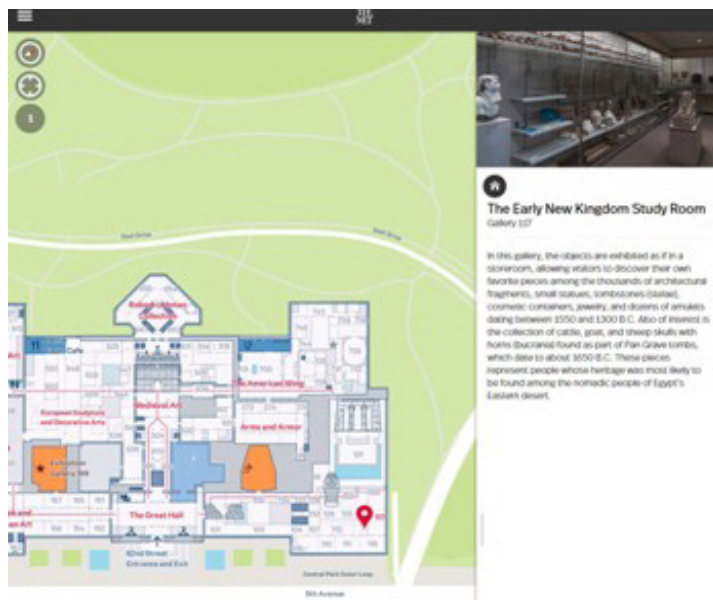
Kilka uwagi i obserwacji dotyczących digitalizacji i udostępniania online kolekcji muzealnych...



Fotografia 4. Zrzut ekranowy z <https://collections.ucl.ac.uk/Details/petrie/4075> (dostęp: 8.03.2024)

Kolekcja zabytków starożytnego Egiptu w zbiorach nowojorskiego The Metropolitan Museum of Art liczy około 26 000 obiektów. Jest to bardzo znaczący, wszechstronny, choć nie najliczniejszy zbiór tego rodzaju w Stanach Zjednoczonych – większe posiadają na przykład Boston Museum of Fine Arts, University of Pennsylvania Museum w Filadelfii, czy Oriental Institute w Chicago. Departament Sztuki Egipskiej, w którego zbiorach znajdują się zabytki – chronologicznie – od prehistorycznych po okres bizantyński (czasy cesarza Justyniana), został założony w 1906 roku i obecnie dostępny jest także online w subwitrynie Muzeum pod adresem <https://www.metmuseum.org/art/collection/search?department=10>. Warto wspomnieć tutaj, że wyjątkową atrakcją działu egipskiego jest zrekonstruowana w szklanym pawilonie (tzw. skrzydło Sacklera) oryginalna świątynia bogini Izydy (datowana na początek naszej ery), otrzymana jako dar dla Stanów Zjednoczonych od egipskiego rządu w latach 60. XX wieku za znaczącą pomoc przy międzynarodowej akcji ratowania zabytków w związku z budową Wielkiej Tamy Asuańskiej. Świątynia pierwotnie stała w miejscowości Dendur, obecnie całkowicie zalanej wodami zbiornika wodnego. Tysiące kamiennych bloków przetransportowano do Nowego Jorku, świątynię skrupulatnie zrekonstruowano i od 1978 roku stanowi stałą część ekspozycji egipskiej.

Całe wnętrze MMA można wirtualnie „zawiedzić” wprost z poziomu Google Maps w opcji Street View, w prosty i dobrze znany wielu użytkownikom sposób – za pomocą upuszczenia „żółtego ludzika Google”, oczywiście dotyczy to również Departamentu Sztuki Egipskiej. Ponadto witryna oferuje przeszukiwalny dostęp do bazy rekordów z katalogu zbiorów egipskich, choć część obiektów nie jest jeszcze uzupełniona dokumentacją fotograficzną. Opisy artefaktów (zwłaszcza bardziej znaczących) są względnie obszerne, wydaje się jednak, że ich głównym adresem jest zainteresowany hobbysta, nie naukowiec-egiptolog. W karty poszczególnych obiektów zaimplementowano również „chmurę” przeszukiwania analogii typologicznych czy chronologicznych („Related Artworks”). Interesującą funkcją jest umieszczenie na większości kart (zabytków pozostających w bieżącej ekspozycji) znacznika – tzw. pinezki, która linkowana jest do miejsca eksponowania danego artefaktu na planie Muzeum, wraz z panoramicznym zdjęciem odnośnej sali muzealnej (fot. 5). Bez wątplenia takie „wirtualne przygotowanie” znakomicie ułatwia i usprawnia orientację podczas osobistej wizyty w galerii.



Fotografia 5. Zrzut ekranowy z [https://maps.metmuseum.org/poi/?\\_gl=1%2Ayueyh0%2A\\_ga%2AMTM5ODAxMDQ5OC4xNzAzODU0Mzk5%2A\\_ga\\_Y0W8DGNBTB%2AMTcwOTg5OTI5NS42LjEuMTcwOTg5OTM5MS4wLjAuMA..&feature=83dc4d0dca54133349904a122ed1a479&floor=1#18.35/40.780228/-73.961954/-61](https://maps.metmuseum.org/poi/?_gl=1%2Ayueyh0%2A_ga%2AMTM5ODAxMDQ5OC4xNzAzODU0Mzk5%2A_ga_Y0W8DGNBTB%2AMTcwOTg5OTI5NS42LjEuMTcwOTg5OTM5MS4wLjAuMA..&feature=83dc4d0dca54133349904a122ed1a479&floor=1#18.35/40.780228/-73.961954/-61) (dostęp: 8.03.2024)

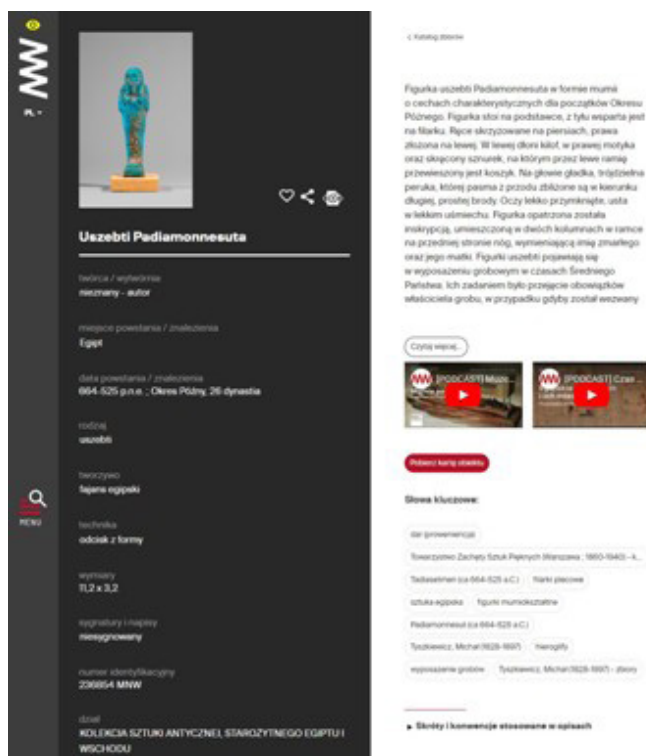
W krótkim rekonesansie wskażmy jeszcze przykład rodzimy. Muzeum Narodowe w Warszawie eksponuje i przechowuje w swoim Dziale Sztuki Starożytnej jedną z kilku w Polsce, lecz największą krajową, kolekcję zabytków staroegipskich – około 6000 artefaktów. Już w latach 20. XIX wieku do stolicy (do zbiorów Uniwersytetu) zaczęły przybywać z rozmaitych źródeł pierwsze obiekty znad Nilu, zwykle pojedyncze, przekazywane jako ciekawostki i kurioza, na przykład przez podróżników, natomiast w początkach dwudziestego stulecia trafił do Warszawy większy zespół kolekcji Tyszkiewiczów<sup>13</sup>. W późnych latach 30. zeszłego wieku podjęte przez prof. Kazimierza Michałowskiego (1901–1981)<sup>14</sup> we współpracy z IFAO (francuskim Instytutem Archeologii Wschodu w Kairze) wykopaliska w Egipcie doprowadziły do zainaugurowania w 1938 roku specjalistycznej ekspozycji egipskiej. W rezultacie II wojny światowej część zabytków uległa bezpowrotnemu zniszczeniu, lecz z kolei zbiór poszerzył się o pewną liczbę obiektów, które przejęto z dawnych zbiorów poniemieckich z tzw. Ziemi Zachodnich. Lata 50. i 60. to dalsze wykopaliska Michałowskiego. Część znalezisk trafiła do Muzeum Narodowego, kolekcję wzbogacił także długoterminowy depozyt Luwru, ponadto obiekty pochodzące z misji ratunkowych, gdy w latach 60. budowano Wielką Tamę Asuańską.

Strona internetowa Muzeum Narodowego w Warszawie (<https://mnw.art.pl/>) oferuje funkcję wyszukiwania artefaktów (strona główna → „cyfrowe MNW”). Wejście do bazy obiektów egipskich jest nieintuicyjne, przynajmniej podczas pierwszej wizyty. Najbardziej efektywna dla kwerendy zabytków staroegipskich wydaje się opcja wyboru według chronologii, lub po wpisaniu w wyszukiwanie np. „starożytny Egipt”. Ten ostatni sposób otwiera dostęp do kilkuset rekordów, w tym, co interesujące, także udokumentowanych fotograficznie zabytków zaginionych (zwłaszcza strat wojennych). Rekord zawiera zazwyczaj dobrej jakości zdjęcie obiektu i jego opis, informacje kontekstowe, ponadto słowa kluczowe, według których można odnaleźć analogie, niekiedy odnośniki bibliograficzne oraz ewentualną lokalizację na ekspozycji (w wersji prostszej niż w MMA); ciekawą i nadzwyczaj praktyczną oferowaną opcją jest możliwość wygenerowania „karty obiektu” zapisanej jako plik PDF zawierający te same informacje (fot. 6).

---

13 Witold Dobrowolski, „Historia galerii”, w: *Galeria sztuki starożytnej* (Warszawa: Muzeum Narodowe, 2007), 9–19.

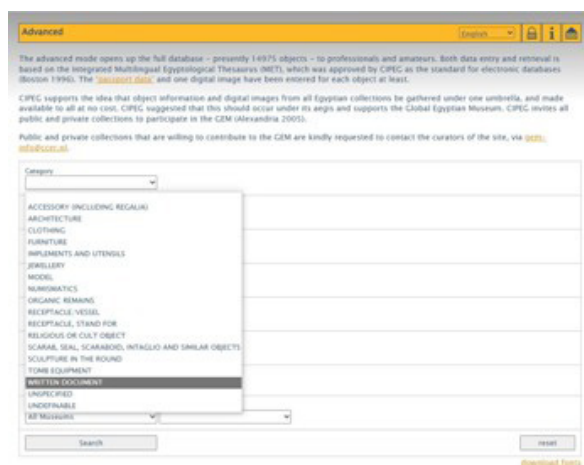
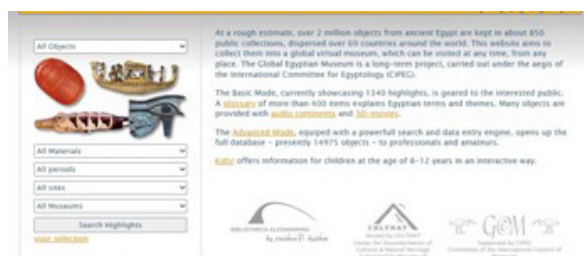
14 *Who Was Who in Egyptology*, 286–287.



Fotografia 6. Zrzut ekranowy z <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/zbiory/488748> (dostęp: 8.03.2024)

Międzynarodowy Komitet Egiptologii (Comité international pour l'égyptologie – CIPEG) podjął kilkanaście lat temu monumentalną wręcz inicjatywę utworzenia witryny internetowej pod nazwą The Global Egyptian Museum (<https://www.globalegyptianmuseum.org/>). Jest ona rodzajem agregatora zasobów internetowych kilkunastu muzeów (fot. 7). Oczywiście niestosowne byłoby określenie zestawienia wybranych instytucji jako przypadkowego, niemniej włączono tam na razie bardzo niewielki odsetek światowych kolekcji egiptologicznych; zarówno spośród bogatych i znaczących (np. Roemer- und Pelizaeus-Museum w Hildesheim, Rijksmuseum van Oudheden w Lejdzie), jak i niewielkich (np. Musée royal de Mariemont). Wyszukiwarka nie odsyła do poszczególnych baz muzealnych osobno, lecz posługuje się zunifikowanym schematem własnego rekordu ze wskazaniem na dane muzeum. W opcji przeszukiwania zaawansowanego oferowany jest aktualnie dostęp do 14975 obiektów (marzec 2024 roku), wybieranych według kategorii typu obiektu, materiału wykonania, datowania, proveniencji czy konkretnego muzeum, w którym znajduje się artefakt (fot. 8).

Kilka uwagi i obserwacji dotyczących digitalizacji i udostępniania online kolekcji muzealnych...



Fotografie 7–8. Zrzut ekranowy z <https://www.globalegyptianmuseum.org/advanced.aspx?lan=E> (dostęp: 8.03.2024)

Wybrane obiekty mają na karcie rekordu dołączoną audiodeskrypcję oraz względnie uproszczoną prezentację 3D w formacie MOV, domyślnym dla odtwarzacza QuickTime. Z przykrością należy jednak odnotować, że projekt The Global Egyptian Museum – jak się wydaje – nie jest rozwijany od dłuższego czasu.

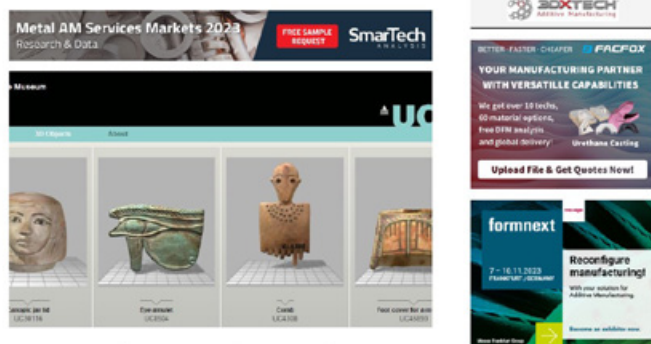
Teoretyczne oraz praktyczne aspekty digitalizowania artefaktów z muzealnych kolekcji w technice trójwymiarowej (3D) były intensywnie rozpatrywane już w pierwszej dekadzie XXI wieku<sup>15</sup>, a wielowątkowe

15 Np. Anton Eliëns i in., *3D Digital Dossiers – a new way of presenting cultural heritage on the Web* (Perugia: Proceeding of the Twelfth International Conference on 3D Web Technology, 2007); Angelia Payne i in., „Designing the Next Generation Virtual Museum: Making 3D Artifacts Available for Viewing and Download”, w: *Making History Interactive. Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology* (Williamsburg: Proceedings of the 37th International CAA Conference, 2010), 292–297.

dyskusje motywowane progresją technologii, prowadzone we współpracy muzealników i programistów, trwają nieprzerwanie do dziś<sup>16</sup>. Światowym pionierem takich inicjatyw jest kompleks muzealno-edukacyjny The Smithsonian Institution w Waszyngtonie; ideę próbuje realizować wiele muzeów (fot. 9), natomiast w odniesieniu do artefaktów staroegipskich najbardziej zaawansowane są (pojedyncze na razie) wdrożenia w Petrie Museum of Egyptian Archaeology oraz Metropolitan Museum of Art.

## Museum of Egyptian Archaeology, 3D Scans Artifacts And Posts Them on The Internet For Full Viewing

May 1, 2014 • by Randall Desmond • 3D Scanning



Fotografia 9. Zrzut ekranowy z <https://3dprint.com/3067/museum-3d-scans> (dostęp: 8.03.2024)

Niewątpliwie pełna digitalizacja zasobów muzealnych jest przedsięwzięciem czaso- oraz kosztochłonnym, choć przecież naukowe badanie, inwentaryzowanie i dokumentowanie swoich kolekcji należy do statutowych obowiązków każdej tego rodzaju instytucji (podobnie jak bibliotek czy archiwów). Skądinąd „ucyfrowienie” tych procedur docelowo jest przecież znacznie tańsze aniżeli prowadzenie ich, tak jak do niedawna; „analogowo”. Skanowanie 3D nadal jest względnie skomplikowane technicznie, ale i tutaj gwałtowny rozwój zaawansowanych technik gęstego rastrowania oraz przetwarzania (renderowania) uzyskanych w ten sposób danych upraszcza te działania z roku na rok. Udostępnianie tak sformatowanych zasobów online jest w istocie efektem synergicznym,

16 Np. Visa Immonen, Ismo Malinen, „3D Imaging in Museums”, w: *Museum Studies. Bridging Theory and Practice* (Helsinki: University Open Science Centre, 2021), 253–270; por. także Tilman Deuschel i in., *The Digital Online Museum. A new approach to experience virtual heritage* (Firenze: ARCO Conference Proceedings, 2020), 1–12.



wymagającym jedynie aplikowania na serwerach narzędzi porządkujących oraz wielowątkowo przeszukujących bazy danych. Dyskusje wokół kwestii udostępniania odnoszą się jednak także do samej strategii. Oczywiście dla naukowców najkorzystniejsze jest budowanie i udostępnianie baz w możliwie najpełniejszej formie. Muzea natomiast muszą brać pod uwagę, że uczone-badacz nie jest jedynym ani nawet – paradoksalnie – najważniejszym z marketingowego punktu widzenia, odbiorcą. Stąd takie bazy-katalogi są niejednokrotnie projektowane z opcjami dynamicznego budowania rekordu, tak by wygenerowany interaktywnie w interfejsie użytkownika widok i zakres (rodzaj) informacji mógł być każdorazowo adekwatny do wstępnie zadeklarowanego przez odbiorcę profilu. Mówiąc obrazowo – wdrażane są już niekiedy rozwiązania pozwalające „skomponować” pobrane z baz informacje o wyszukiwanych obiektach według klucza targetowego; od wyczerpującej naukowej dokumentacji po prostą, atrakcyjną wizualnie i ciekawą narracyjnie wersję *for kids*.

## Bibliografia

### Książki i monografie

- Deuschel Tilman, Heuss Timm, Humm Bernhard, *The Digital Online Museum. A new approach to experience virtual heritage* (Firenze: ARCO Conference Proceedings, 2020).
- Egyptian Museum Collections around the World*, red. Mamdouh Eldamaty, Mai Trad, vol. 1–2 (Cairo: The American University in Cairo Press 2002–2003).
- Eliëns Anton, Wang Yiwen, van Riel Chris, Scholte Tatja, *3D Digital Dossiers – a new way of presenting cultural heritage on the Web* (Perugia: Proceeding of the Twelfth International Conference on 3D Web Technology, 2007).
- Muzeologia cyfrowa. Muzeum i narzędzia cyfrowe humanistyki*, red. Małgorzata Baka (Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2020).
- Standardy w procesie digitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego*, red. Grzegorz Płoszajski (Warszawa: Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej, 2008).
- Stevenson Alice, *Egyptian Archaeology and the Twenty-First Century Museum* (Cambridge: University Press, 2022).
- The Petrie Museum of Egyptian Archaeology. Characters and Collection*, red. Alice Stevenson (London: UCL Press, 2015).
- Who Was Who in Egyptology*, red. Warren R. Dawson, Eric P. Uphill, Morris L. Bierbrier (London: The Egypt Exploration Society, 1995).

### Czasopisma

- „Egyptian Collections” [numer specjalny], *Museum International* 186 (vol. XLVII/2, 1995).
- Leshchenko Anna, „Digital dimensions of the museum: Defining Cybermuseology’s subject of study”, *ICOFOM Study Series* 43 (2015): 237–241.
- Mondzelewski Marcin, „Po co nam digitalizacja? Katalogi internetowe i wirtualne muzea. Nowe metodologie”, *Muzealnictwo* 56 (2015): 150–159.
- Rogoziecki Robert, „Prawda dzieła sztuki w dobie jego technicznej reprodukcji. Próba heideggerowskiej wykładni sztuki masowej”, *Estetyka i Krytyka* 28 (1/2013): 133–164.

### Rozdziały w monografiach

- Benjamin Walter, „Dzieło sztuki w epoce możliwości jego technicznej reprodukcji”, w: *Wiedza o kulturze. Część IV. Audiowizualność w kulturze. Zagadnienia i wybór tekstów*, red. Jadwiga Bocheńska, Alicja Kisielewska, Mirosław Pęczak (Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 1993), 273–284.
- Dobrowolski Witold, „Historia galerii”, w: *Galeria sztuki starożytnej* (Warszawa: Muzeum Narodowe, 2007), 9–19.
- Folga-Januszewska Dorota, „Nowe i stare funkcje muzeów z wykorzystaniem technologii informatycznych: aspekty informacyjne, prawne, etyczne i ekonomiczne”, w: *Materiały z XIV Konferencji Byty wirtualne zbiorów muzealnych i dzieł sztuki* (Warszawa: [bez wydawcy], 2009), 5–20.
- Immonen Visa, Malinen Ismo, „3D Imaging in Museums”, w: *Museum Studies. Bridging Theory and Practice* (Helsinki: University Open Science Centre, 2021), 253–270.
- Payne Angelia, Cole Keenan, Simon Katie, Goodmaster Christopher, Limp Fredrick, „Designing the Next Generation Virtual Museum: Making 3D Artifacts Available for Viewing and Download”, w: *Making History Interactive. Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology* (Williamsburg: Proceedings of the 37th International CAA Conference, 2010), 292–297.
- Tiradritti Francesco, „Historia Muzeum Egipskiego”, w: *Skarby egipskie ze zbiorów Muzeum Egipskiego w Kairze*, red. Francesco Tiradritti, Araldo De Luca, tłum. Magdalena Iwańska, Dariusz Konstantynów, Piotr Paszkiewicz (Warszawa: Muza SA, 2000), 12–23.